

DOBÁS KATA
**„ködben a torony / megnyirkul
 a harangszó / mire ideér”**

(Négy évszak, Ősz)

Az úgynevezett tájleíró költészet darabjai a magyar romantika verseiben különleges viszonyt feltételeznek ember és természet között. A romantikusok olyan képzetekkel ruházták fel a megjelenített tájat, amelyek nem ez utóbbiban, hanem elsősorban a szemléelőben voltak jelen. Az azonban a jelenkori értelmezői távlatból sem vitatható, hogy a tájleíró elemeket tartalmazó verssorok szinte minden esetben az emlegetett viszonyt is körüljárják, és így adnak válasz(oka)t az ebből fakadó kérdésekre.

Kányádi Sándor *Négy évszak* című versciklusában az Ősz már csak azért is több figyelmet érdemelhet, mert rendhagyó módon a költő ezzel az évszakkal kezdi a négy részből álló sorozatot. Az emberi alkotásokon keresztül megjelenő tájjelemek felsorakoztatásánál mindegyik évszakkal három darab háromsoros szakasz jut, ebben található – harmadik helyen – az idézett sor is. Kányádi verssorában a fentieket tekintve éppen az lehet a megkapó, hogy azt a látványt, ami megmutatható, maga a természet takarja el, s így a szemléelőhöz – aki nem melleleg nincsen explicit módon nyelvtani alakokkal jelölve – érkező kép nem annak eredeti formájában tárul fel, hanem csupán az elképzelt, a valaha tudott mivoltában. Ami az Énhez érkezik, az nem látható, hanem hallható, ez pedig már egy gyökeresen más kapcsolódási pontnak tekinthető, hiszen egy teljesen eltérő megértési módot eredményez. A színes-téziának köszönhetően két további érzék keveredik össze, vagyis a látás szinte teljes mértékben kiiktatódik, és a hallására és tapintására hagyatkozik az, aki mindössze az „ideér” szó *ide* mutató névmásában sejtethető.

Kányádi úgy vázolja fel az őszi képet, hogy közben az Ént nem (bele)látó mivoltában, hanem átmeneti és várakozó állapotában ábrázolja, amilyenek az őszt, mint évszakot hagyományosan tekinteni szokás. Az ember azonban nem azonosul a természettel, ahogy az várható lenne, hiszen az átmenet és a várakozás az ő létét is érinti, és nem teszi lehetővé az egyéolvadást. A töredezettséget továbbá nyújtja a négy rész formai megvalósítása: a négyet (ami itt a teljességet hivatott jelképezni) a hármas szakaszolás és a háromsoros versszakok nem képesek elérni, akárcsak a harangszó, ami egy elmosódott, az Én számára egy már nem látható toronyból indul.

ERŐS KINGA
**Az Örmény sírkövek
 olvasása kapcsán**

Kányádi Sándor többszólamú líráját sokan nevezik valomásos sorsköltészetnek, hiszen verseiben derű és igazságkesés, a hazát féltő hang és a vallomás szívós kényszerének való engedelmesség, a költői küldetés tudat és annak vállalása keveredik a filozofikus gondolatisággal.

Az ő verseit olvasva válik életszerűvé számomra Simone Weil megállapítása, miszerint a hazát egyedül részvétellel szabad szeretnünk, s erről a részvételi szeretetről tanúskodnak az *Örmény sírkövek* sorai is. De hol található a haza? Sokaknak egyértelmű, fizikailag körülhatárolható, ha tetszik, pontosan definiálható fogalom az otthon. Vagyunk páran, főleg a velem egykorúak nemzedékéből, akiket szó nélkül „pakoltak fel” szülei, s vittek át a zöld határon, vagy éppen hagytak maguk mögött még a romániai forradalom előtt, abban a reményben, hogy családgyesítés címén majd csak kikerül (hová is?) a gyermek. S a gyermek, így én is kikerült a cukorillatú nagy ismeretlenbe. Otthon soha nem éreztem, hogy a levegőnek különösebb szaga lenne, ma már tudom, hogy nincs is, csak idegen tájak illatoznak vagy büzlenek. Az utóbbi években utazásaim során, egy-egy új városba érkezve már csak percekig érzek némi halvány illatocskát, épp észrevehetőt, aztán az is elillan, elhithető, hogy hazaérkeztem. De hol a haza? Már nem a szülőföldön, már nem a szülővárosban, a gyermekkor színhelyén, mert meggyőződés, hogy aki szülővárosában szállodai szoba vetett ágyába fekszik le aludni, már sohasem érkezhetsz haza. Megfosztatott és emlékeibe száműzött.

Az idő múlása egyre több szerettemet fektette koporsóba, főleg azokat, akik példamutatásukkal arra intettek, hogy lehetséges egyenes gerinccel járni akkor is, ha az ember orrát folyton ürülékbe verik. Amikor a temetőben gyertyát gyújtok a számomra kedvesek sírjainál, s nézem a sírköve kapaszkodó borostyán örökzöld leveleit, egyre bizonyosabbá válik számomra a felismerés, hogy minden erőfeszítés, tehetség, merészség, lendület hiábavaló, ha időnként nem szegezem tekintetemet őseim fejfájára. Ma azt üzenik: múlt nélkül cél sincs. Attól vagyunk önmagunk, hogy sajátunkként cipeljünk magunkkal a múltunkat, azzal a bizonytalan érzéssel, hogy a jövő sokkal kevésbé valószínű, mégis nyomot kívánunk hagyni, miként nyomot hagytak/hagynak bennünk elődeink, mestereink. „Vannak vidékek hol a madarak / a temetőben oltják szomjukat”. Én erre a vidékre születtem.